

Helsinki 9.6.2015

Viite: Yhdistyksen Deliberatiivisen Demokratian Instituutti suosituspyyntö 6.3.2015
Asia: Suositus käsitteen ”deliberatiivinen demokratia” suomenkielisestä vastineesta

Yhdistys Deliberatiivisen Demokratian Instituutti
Puheenjohtaja Mikko Rask
Varapuheenjohtaja Maija Karjalainen

SUOSITUS ”DELIBERATIIVINEN DEMOKRATIA” -KÄSITTEEN SUOMENKIELISESTÄ VASTINEESTA

Yhdistys Deliberatiivisen Demokratian Instituutti (DDI) on pyytänyt Kotimaisten kielten keskukselta suosituksen käsitteiden ”deliberaatio” ja ”deliberatiivinen demokratia” suomenkielisestä vastineesta.

6.3.2015 päivätyssä suosituspyyntössään yhdistyksen puheenjohtaja Mikko Rask ja varapuheenjohtaja Maija Karjalainen kuvaavat ”deliberatiivista demokratiaa” näin: ”Deliberatiivisen demokratiakäsityksen mukaan voimme pitää poliittisia päätöksiä oikeutettuina, jos ne perustuvat keskusteluun, jossa eri näkemykset ja väestöryhmät ovat olleet yhdenvertaisesti edustettuina. Deliberaatio korostaa siis vastavuoroisuutta ja erilaisten mielipiteiden kunnioitusta yhteisten asioiden hoitoon tähtäävässä keskustelussa.”

Pyynnössä Rask ja Karjalainen kirjoittavat, että ”deliberaatio vierasperäisine konsonanteineen ei - - istu suomeen kovin hyvin, ja hallinnon ja järjestöjen edustajat ovat toivoneet sille suomenkielistä vastinetta eri yhteyksissä”. DDI järjesti syksyllä 2014 käännöskilpailun, jossa etsittiin käsitteille ”deliberaatio” ja ”deliberatiivinen demokratia” suomenkielistä vastinetta. Käännösehdoitusten joukosta Deliberatiivisen demokratian tutkimus- ja kehityspäiville lokakuussa 2014 osallistuneet saivat äänestää mielestään parasta. Ehdotuksista eniten ääniä sai *puntarointi / puntaroiva demokratia*, ja äänestyksessä jaetulle toiselle sijalle sijoittuivat *julkinen harkinta / julkisen harkinnan demokratia ja keskustelu / keskusteleva demokratia*.

Kotimaisten kielten keskus antaa suosituksensa nimenomaan kyseisen käännöskilpailun kolmesta eniten ääniä saaneesta vastinevaihtoehdosta. Taustoitamme ja perustelemme ensin suositustamme. Itse suositus on tämän kirjeen lopussa.

Käsitteellä ”deliberaatio” on jo vastineita suomen kielessä

Suosituksensa tueksi Kotimaisten kielten keskus pyysi Deliberatiivisen Demokratian Instituutista (DDI) lisätietoja käsitteiden ”deliberaatio” ja ”deliberatiivinen demokratia” käyttöyhteyksistä. ”Deliberaation” käytöstä DDI lähetti seuraavan esimerkin:

Deliberaatio valiokunnissa tapahtuu usein suljettujen ovien takana.

Mielestämme kyseisessä tekstiyhteydessä käsitettä ”deliberaatio” käytetään yleiskielisessä merkityksessä. Sen tilalla voisi käyttää esimerkiksi sanoja ”puntarointi”, ”harkinta” tai ”pohdinta”. Samalla tavalla esimerkiksi tuomioistuimien voi puntaroida, harkita tai pohtia päätöstään, ja tässä merkityksessä käytetään myös käsitteen ”deliberaatio” lähteenä olevaa englanninkielistä ”deliberate”-verbiä.

Edellä esitettyä tulkintaa voi perustella sillä, että erikoiskielinen, ”deliberatiiviseen demokratiaan” viittaava merkitys tekisi esimerkin virkkeestä merkitykseltään epäloogisen: deliberatiivista demokratiaa ei voi tehdä ”suljettujen ovien takana”.

Koska ”deliberaatiolla” on jo vastineita yleiskielessä, emme anna yleiskielisestä vastineesta erillistä suositusta. Erikoiskielisessä merkityksessä ”deliberaatiota” käytetään nähdäksemme ”deliberatiivisen demokratian” synonyymina, ja siksi annamme suosituksemme vain jälkimmäisen suomenkielisestä vastineesta.

”Deliberatiivisen demokratian” vastineet systeemille ja menetelmälle

Deliberatiivisen Demokratian Instituutti (DDI) pyytää Kotimaisten kielten keskukselta suositusta sekä ”deliberatiiviselle demokratialle” systeeminä (makrotaso) että menetelmänä (mikrotaso). Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi vastine-ehdotus ”julkisen harkinnan demokratia” viittaa makrotason systeemiin ja siitä muodostettu teonnimi ”julkinen harkinta” mikrotason menetelmään.

Systeemin ja menetelmän merkityksen ilmaiseminen on kielellisesti ja muodollisesti ongelmallista kaikissa muissa ehdotuksissa paitsi juuri ”julkisen harkinnan demokratiassa”. Siinä määriteosa ”julkinen harkinta” toimii ongelmitta itsenäisenä teonnimenä (mikrotaso), joskin sen merkitys tuo myös epäroinnin vaikutelmaa, eikä ”julkinen harkinta” ilmaise vastavuoroisuutta.

Sen sijaan ”puntaroivasta demokratiasta” ja ”keskustelevästä demokratiasta” ei voi muodostaa teonnimeä ilman, että ilmausten merkitys muuttuu merkittävästi. ”Puntaroivassa demokratiassa” ”puntarointi” määrittää sanaa ”demokratia” ja rajaa ja tarkentaa sen merkitystä. ”Demokraattisessa puntaroinnissa” sanojen määrittämissuhde on päinvastainen, ja sana ”demokraattinen” voi tulla tulkituksi yleiskielisesti viittaamaan ’tasapuolisuuteen’ ja ’tasa-arvoisuuteen’. Teonnimen merkitys voisi siis olla esimerkiksi ’tasapuolinen puntarointi’, joka on kaukana itse systeemin merkityksestä.

Sama koskee systeeminimitystä ”keskustelevä demokratia”. Jos siitä muodostaa DDI:n ehdotuksen mukaisesti teonnimen ”demokraattinen keskustelu”, kyse ei ole enää samasta, erikoiskielisestä käsitteestä ja merkityksestä, vaan ”demokraattisella keskustelulla” voidaan viitata mihin tahansa ’tasapuoliseen tai tasa-arvoiseen keskusteluun’.

Adjektiivi ”deliberatiivinen”

Deliberatiivisen Demokratian Instituutti (DDI) pyytää Kotimaisten kielten keskukselta suositusta myös adjektiiville ”deliberatiivinen” ja antaa sen käyttöyhteydestä esimerkin:

Kansalaisaloitteen luonnosteluvaihe ei ollut deliberatiivinen, koska vain harvat osallistuvat aloitetekstistä käytyyn keskusteluun.

Mielestämme esimerkissä ei kuuluisi käyttää käsitteestä ”deliberaatio” muodostettua adjektiivia tai sen yleiskielisestä vastinetta vaan ennemminkin erikoiskielistä ”deliberatiivinen demokratia” -käsitettä tai sen suomenkielistä vastinetta. ”Deliberatiivisen” sijasta esimerkissä voisi käyttää esimerkiksi vastinetta ”julkisen harkinnan demokratia”, kun viitataan systeemiin, ja vastinetta ”julkinen harkinta”, kun viitataan menetelmään:

”Kansalaisaloitteen luonnosteluvaiheessa ei noudatettu julkisen harkinnan demokratiaa, koska vain harvat osallistuvat aloitetekstistä käytyyn keskusteluun.” (makrotaso)

”Kansalaisaloitteen luonnosteluvaiheessa ei käytetty julkista harkintaa, koska vain harvat osallistuvat aloitetekstistä käytyyn keskusteluun.” (mikrotaso)

Suositus ”deliberatiivisen demokratian” vastineeksi

Kotimaisten kielten keskus pitää parhaimpana ”deliberatiivisen demokratian” suomenkielisenä vastineena käsitettä ”**keskusteleva demokratia**” (ks. myös oikeusministeriön vastaus Kotimaisten kielten keskuksen suositukseen, liite 2).

”Keskusteleva demokratia” on ehdotetuista vaihtoehdoista ainoa, jonka merkityksessä korostuu vuorovaikutteisuus ja dialogisuus. Määriteosa ”keskusteleva” on käytössä muissakin hallinnollisissa yhteyksissä, kuten ilmauksessa ”keskusteleva johtajuus”, ja Deliberatiivisen Demokratian Instituutin välittämässä ehdotusten perusteluissa ”keskustelevan demokratian” sanotaan olevan jo vakiintumassa ”deliberatiivisen demokratian” vastineeksi. ”Keskustelevan demokratian” merkitys avautuu yleiskielisessä yhteydessä vaihtoehdoista parhaiten myös maallikoille, ja sillä on vastine muissakin kielissä, kuten englannin ”discursive democracy”, saksan ”diskursive Demokratie”, viron ”arutlev demokraatia” ja ruotsin ”samtalsdemokrati”.

”Keskustelevan demokratian” ongelmana on se, että siitä ei voi muodostaa toimivaa teonnimeä eli mikrotason menetelmännimitystä (ks. edellä). Ongelman voi toki kiertää käyttämällä eri tekstiyhteyksissä esimerkiksi ilmausta ”keskustelevan demokratian menetelmä / menetelmin” tai ”keskustelevan demokratian keinoin”.

”Puntaroivan demokratian” hyvä puoli on se, että siinä käytetään hyväksi vanhaa suomenkielistä sanaa. ”Puntaroinnin” kuvainnollisuus voi silti olla ongelmallista neutraaleissa käyttöyhteyksissä, eikä se ilmaise vuorovaikutus- tai dialogisuuskäsitteitä. Se myös eroaa sisällöltään ja merkitykseltään muiden kielten vastineista, eikä siitä ole helppoa muodostaa toimivaa teonnimeä (mikrotason menetelmännimitystä).

”Julkisen harkinnan demokratia” toimii edellisiä vastineita paremmin siinä, että siitä saa muodostettua toimivan menetelmännimityksen ”julkinen harkinta”. ”Julkisessa harkinnassa”

korostuu toiminnan avoimuus, mutta se ei välttämättä välitä kansalaisia osallistavia merkityksiä eikä vuorovaikutteisuuden merkitystä. Vastine ”julkisen harkinnan demokratia” on myös varsin pitkä, mikä voi hankaloittaa sen käyttöä ja siksi hidastaa sen ottamista yleiseen käyttöön. (Ks. myös liite 2.)

Salli Kankaanpää

Marianne Laaksonen

osastonjohtaja
kielenhuolto-osasto

erityisasiantuntija

Liite 1: Suosituspyyntö

Liite 2: Oikeusministeriön vastaus Kotimaisten kielten keskuksen suositukseen ”deliberatiivinen demokratia” -käsitteen suomenkielisestä vastineesta

Lähteitä:

Blogi ”Puntarointi, julkinen harkinta vai keskusteleva demokratia?”
www.deliberaatio.org/~delibero/wordpress/?p=834

Herne, Kaisa & Setälä, Maija 2005: Deliberatiivisen demokratian ihanteet ja kokeilut. – *Politiikka* 47:3, 175–188.

Kotimaisten kielten keskus Kotus
Kielenhuolto-osasto

6.3.2015

Hyvät vastaanottajat,

Yhdistyksemme Deliberatiivisen Demokratian Instituutti (DDI) pyytää Kotimaisten kielten keskukselta ohjetta tai suositusta ”deliberaatio” -sanan suomenkielisestä vastineesta.

DDI edistää läpinäkyvää ja keskustelevaa päätöksentekoa Suomessa nostamalla esiin uusia kansalaisosallistumisen muotoja. Termit ”deliberaatio” ja ”deliberatiivinen demokratia” ovat yleistyneet nopeasti viime vuosina tieteenaloilla, joilla tutkitaan kansalaisten osallistumista (mm. yhteiskunta-, hallinto- ja ympäristötieteet). Deliberatiivisen demokratiakäsityksen mukaan voimme pitää poliittisia päätöksiä oikeutettuina, jos ne perustuvat keskusteluun, jossa eri näkemykset ja väestöryhmät ovat olleet yhdenvertaisesti edustettuina. Deliberaatio korostaa siis vastavuoroisuutta ja erilaisten mielipiteiden kunnioitusta yhteisten asioiden hoitoon tähtäävässä keskustelussa. Kansalaisten deliberaatio voidaan toteuttaa esimerkiksi kansalaisraadeilla, joita on kokeiltu Suomessa viime vuosina kunta- ja valtiollisella tasolla.

”Deliberaatio” vierasperäisine konsonanteineen ei kuitenkaan istu suomeen kovin hyvin, ja hallinnon ja järjestöjen edustajat ovat toivoneet sille suomenkielistä vastinetta eri yhteyksissä. Deliberaatiota ei esimerkiksi mainita tällä hetkellä Kielitoimiston sanakirjassa. Alan ensimmäisenä yhdistystoimijana Suomessa DDI tarttui tähän haasteeseen ja käynnisti syksyllä 2014 käännöskilpailun, jossa etsittiin deliberaatiolle suomennosta. Joukkoistimme käännösvaihtoehtoja ensin yhdistyksemme blogissa, ja käännöskilpailun toinen vaihe järjestettiin Deliberatiivisen demokratian tutkimus- ja kehityspäivien yhteydessä Tampereella 30.10.2014. Osallistujina oli runsas 40 deliberaation parissa työskentelevää tutkijaa ja käytännön toimijaa, jotka saivat äänestää omasta mielestään parasta käännösehdotusta. Eniten ääniä sai *puntarointi / puntaroiva demokratia*. Jaetulle toiselle sijalle tulivat *julkinen harkinta / julkisen harkinnan demokratia* ja *keskustelu / keskusteleva demokratia*.

(Lisää käännöskilpailusta blogissamme <http://www.deliberaatio.org/~delibero/wordpress/?p=834>)

Koska deliberatiivisen demokratian menetelmiä tullaan jatkossakin käyttämään Suomen kunnissa ja valtionhallinnossa, mielestämme olisi tarpeellista saada Kotukselta ohjeistus deliberaatio-termin käyttöön. Mikä näistä yhdistyksemme esittämistä suomennoksista olisi kielenhuollon näkökulmasta suositeltavin, vai tulisiko deliberaatio suomentaa jollakin muulla tavalla? Etenkin olemme kiinnostuneita kuulemaan mahdolliset kommenttinne voittajaehdotuksesta, jota DDI:n hallitus pitää varteenotettavimpana suomennoksena. Vastaamme mielellämme mahdollisiin kysymyksiinne ja toimitamme lisämateriaalia omien käännösehdotustemme perusteluista sekä deliberaatiota käsittelevästä kirjallisuudesta.

Kunnioittaen ja yhteydenottoa toivoen,

Mikko Rask
Dos., FT, Kuluttajatutkimuskeskus,
Helsingin yliopisto
Yhdistyksen puheenjohtaja
Mikko.rask@ktk.fi

Maija Karjalainen
VTM, Tohtorikoulutettava
Turun yliopisto
Yhdistyksen varapuheenjohtaja
mhkarj@utu.fi

4.6.2015

Kotimaisten kielten keskus
erityisasiantuntija Marianne Laaksonen
Vuorikatu 24
00100 HELSINKI
SUOMI

VASTAUS KOTIMAISTEN KIELTEN KESKUKSEN SUOSITUKSEEN "DELIBERATIIVINEN DEMOKRATIA" -KÄSITTEEN SUOMENKIELISESTÄ VASTINEESTA

Kotimaisten kielten keskus on 4.5.2015 pyytänyt oikeusministeriöltä kommentointia luonnokseensa käsitteiden *deliberaatio* ja *deliberatiivinen demokratia* suomenkielisestä vastineesta. Keskus suosittaa käytettäväksi käsitettä *keskusteleva demokratia*. Muut esillä olleet vaihtoehdot olivat: *julkisen harkinnan demokratia* ja *puntaroiva demokratia*.

Oikeusministeriön näkökulmasta *julkisen harkinnan demokratia* saattaa harhaanjohtavasti viitata julkiseen sektoriin toimijana sekä harkinnan tekijänä. Käsite myös on moniin tilanteisiin turhan pitkä ja *harkinta* ei sanana sisällä riittävää vuorovaikutteisuutta.

Puntaroivan demokratian osalta oikeusministeriö jakaa Kotimaisten kielten keskuksen näkemyksen kuvainnollisuuden mahdollisista ongelmista ja vuorovaikutteisuuden puuttumisesta.

Näin ollen oikeusministeriö tukee deliberatiivisen demokratian ja deliberation suomenkieliseksi vastineeksi käsitettä *keskusteleva demokratia*. On kuitenkin aiheellista huomata termin deliberation vakiintuneisuus suomenkielessä terminä. Demokratiasanastossa on myös monia muita lainasanoja, eikä suomenkielisen vastineen käyttö ole aina tarpeen.

Neuvotteleva virkamies Niklas Wilhelmsson